

"פרקי ג'ורקה" -

זה לא מכבר ראה אור ספר שנכתב ע"י משה איתם, הידוע והמוכר לרבים מאיתנו. למי שאינו מכירו, משה שימש כמדרין למחשק חליבה במסגרת שה"מ, שנים רבות עד צאתו לגמלאות בשנת 1998.

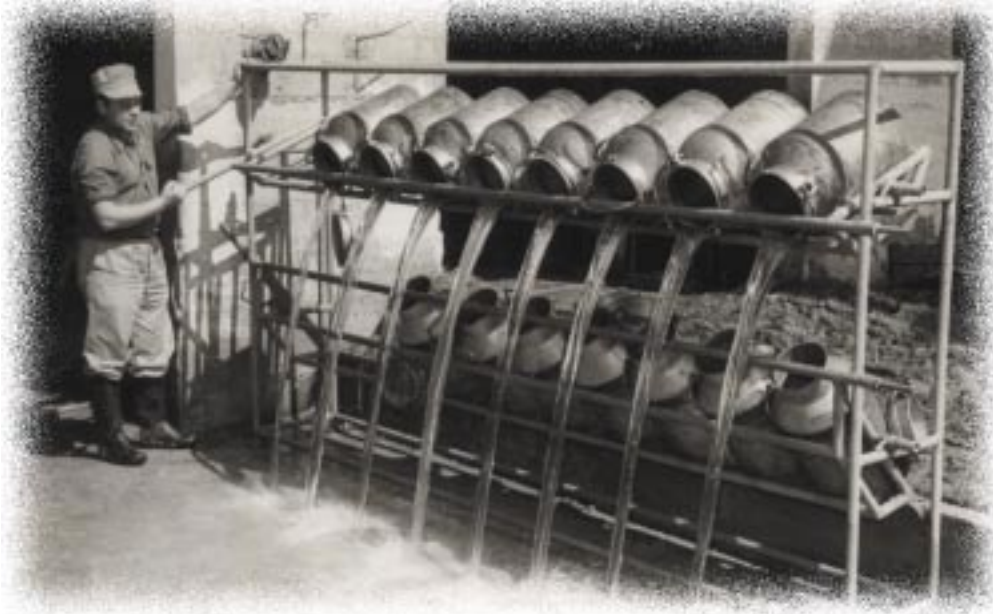
אישיותו של האדם. משה לא פסח גם לספר על גיונוי הפינוק של אימו שעטפה אותו ב"צמר גפן", אך זה כנראה גורלו של ילד יחיד בכל משפחה וברמות חיים מגוונות. הערצתו את אביו נגלית לעין ולא נראה לי שיש כאן העצמה מעבר לגבולות האמת, ועל כך מעיד סיפור לכתו של האב אל המורה הנאצי, אשר ניסה להתעלל במשה הילד ללא קשר למעלליו ואזהרתו לבל ישלח יד בילד. ייתכן גם שהערצת משה את אביו נבעה מהיותו אנטיזיה ל, לאמור - איש קורא ספר ודעת המחוק יותר את אוצר ידיעותיו ואת שכלו אך לא את גופו...

התחברות משה אל דודו וקריאת כל הספרים שהוכנסו אל החנות לשם מכירתם יד שנייה לבעלי עניין בקריאת ספרים, העשירה ללא ספק את ידיעותיו ואוצר מילותיו בשפה ההונגרית. אלו גם זכו בערוב ימיו לתשבחות, מדוברי הונגרית של היום, עת חזר להונגריה כ- 40 שנה לאחר השואה. מעבר לאוצר המלים הוטמע במשה אוצר בלום של מידע בכל התחומים. איש ספר במלוא מובן המילה.

שה איתם (ובשמו המקורי משם - ג'ורקה קליין) נולד בלוס אנג'לס, המוכרת ליוצאי בודפשט בשמה ההונגרי: אנג'לפולד - ארץ המלאכים, שכונת פועלים מוכי עוני ובורות. לצרות של היהודים דרי השכונה, התוספה מארת האנטישמיות, הספונטנית של התושבים, והממוסדת של המדינה. בניגוד לביוגרפיות נפוצות אילן היוחסין של משה (ג'ורקה) אינו כולל רופאים, עורכי דין, או בעלי ממון נדיבים. "הגנאולוגיה" שלו חפה מרבנים וגדולים בתורה (מתוך דברי הביקורת לספר).

קראתי את ספרו האוטוביוגרפי בעניין רב. קשה לומר בהנאה, לנוכח האירועים הקשים שהוא חווה בתקופת השואה, אך ההנאה הצרופה היתה בגין העברית היפה שבה משה שולט, בכל רזיה ופתגמיה, גם ההומור הרב שבו עובר כחוט השני בכל כתיבתו.

תיאוריו על ילדותו בדירה קטנה של ד' אמות מלמדת על מצוקה קשה שבה חיו בני משפחתו. על אף זאת, משה לא חסר דבר בתמיכת הוריו שהיא כה חשובה לעיצוב

מתקן שטיפת כדי החלב 1955

ר
א
ת
י
ס
פ
ר

אוטוביוגרפיה של משה איתם

ע. שושני - שה"ס. האגף לסיכון וטכנולוגיה

לרפת, שכנעו את משה שבענף הרפת יש רק אנשים נחמדים כמותם ולכן כדאי להמשיך לעבוד בענף זה. חמישים שנה המשיך משה לעבוד ברפת ועל אף שהוא פגש בהמשך אנשים שלא היו נחמדים כשניים שהוזכרו לעיל, הוא אינו מצטער על החלטתו עד היום. קשיי ההתאקלמות לא פסחו על משה אך הוא ידע להיחלץ מהם ולקשור את חייו עם ההווה הישראלית על כל משמעויותיה. ניסיון להעביר את חייו בקיבוץ (אולי לא כבחירה מרצון אלא כהמשך למסלול ההכשרה של ילדי עולים) לא כל כך צלח וכשעמד על דעתו עזב את הקיבוץ וביקורתו, המגובה בסיפורים מן החיים, כלפי המוסד הזה, עולה בין הכתובים.

על אף כל הקשיים העומדים בפני עולה חדש מן הגולה, אשר קשים שבעתיים לאדם שרוב משפחתו נספתה בשואה והוא נותר בודד לעצמו, השתלט משה היטב על השפה העברית, על כל רזיה ותחכומיה, בזכות יכולת דידקטית שכבר הוזכרה לעיל. שפתו העשירה שימשה אותו בהרצאותיו, תוך שילוב הומור רב בהם בכל שנות עבודתו כמדריך בשה"מ ובכך נתקנאתי לא פעם.

הוצאת הספר על ידו לאוויר העולם, אינה רק גחמה עצמית של אדם הרוצה שיכירו בו ואותו. היא התרסה כלפי העולם הרוצה לומר, על אף ולמרות הניסיון להכחיד את משפחתי ועמי, הנה אני עדות יצוקה לכך ששונאינו לא צלחו במעשי ידם. בבחינת האומר: שרדתי את השואה, הקמתי בית לתפארת בישראל, ותקומת משפחתי רקומה בתקומת עם ישראל כולו במדינת ישראל.

וכמה מילים אישיות למשה: משה, אשריך שזכית למשפחה כה תומכת, שזכית להגשמת עצמך, וגם שזכינו אנו בספר עדות כה מרגש. כולי תקווה שניסיוןך בכתובת ספר ראשון יביאך לכתובת ספר שני על חוויותיך כמדריך בשה"מ במשך ארבע עשורים. אני מאחל לך אושר רב בתוך משפחתך המורחבת, מוקף בנכדים רבים, והמשך לעסוק עוד שנים רבות במה שאתה כה אוהב: קריאת ספרים, שמיעת מוסיקה טובה, הליכה לקונצרטים והנאה בחיק משפחתך. ■

רק חבל הוא שהתחברותה אל אביו מיד לאחר מכן, היתה קצרת ימים עת הוא נלקח יחד עם גדוד עובדי הכפייה למחנה מוות, ממנו לא שב. החלטתו להתנתק מאמא-אדמה הונגריה לא לוותה בספק. חיסול יהדות הונגריה- אם בירי בעורפם לאורך חופי הדנובה והרווית מי הנהר בדם המומתים, בתלייתם על עמודי התאורה מברזל יצוק לאורך השדרות היפות בבודפשט הבירה, או אם בעזרה פעילה לשילוחם בקרונות למחנות ההשמדה, לא הותירה בידי כל ברירה אחרת.

במסגרת עליית הנוער, משה עלה ארצה להכשרה בן-שמן. נחיתה לארץ לא מוכרת, והתחלת מסלול ההכשרה בביה"ס החקלאי בן-שמן. מלבד שנת ההכשרה הראשונה, בה למד משה את רזי השפה העברית וגם התחבט עם חבלי ההיקלטות של היטמעות בחברה ארצישראלית, קורותיו שם בשאר השנים הזכירו את הקורות אותי בביה"ס החקלאי מקווה ישראל, אמנם שנים רבות לאחר מכן, אך עם אותה ההווה. כפי שבו הלימודים בן-שמן השאירו את חותמם על כל חייו, כך גם בי. לימוד שנינו בבתי ספר חקלאיים הביא את שנינו לאותו מסלול של בחירה בענף גידול הבקר לחלב, הוא כבר מאחוריו ואני עדיין נתון כל כולי בתוכו.

שורשי קשירת גורלו של משה בענף הבקר מקורם בן שמן. באחד הימים, לאחר הישלחו אל הרפת, הוא פגש בחברה לספסל הלימודים אשר סובבה גלגל בקצב מונוטוני לשם הפיכת שמנת לחמאה (כלי הקרוי מחבצה). התנדב הנער משה ובלהט נעורים, הציע להחליפה בהפעלת הגלגל ובכדי להרשימה החל מסובב את הגלגל במהירות הולכת ועולה עד שמצאה השמנת את מקומה על התקרה במקום הפיכתה לחמאה. לחדר נכנס ירחמיאל בלייברג (לצפוניים שבנו זכור ודאי אחיו, משה בלייברג) וברוח טובה פטר את משה בלא כלום. התנהגותו של ירחמיאל וגם זו של חיים שור (איזה עולם קטן- בהמשך היה כמדומני מפקח בבתי ספר חקלאיים והוא זה שבחן אותי בלימודי ההתמחות בענף הרפת עת למדתי במקווה- ע. שושני), שהיו אחראים

ענני השחור שכיסו את הונגריה עם פרוץ המלחמה הותירו במשה זיכרון בל יימחה- תיאוריו על האיסורים השונים שנכפו על היהודים, כפי שקרה במדינות אחרות באירופה, מעידים על התנסותו הקשה בהם. מעבר היהודים, ובהם גם משפחתו של משה, אל מבנים מסומנים במגן דוד צהוב גדול זכו לתיאור מצמרר על אובדן כל הרכוש (שהופקד בידי אנשים שנחשבו למקורבים למשפחתו של משה ולאחר זמן הסתבר שלא דובים ולא יער, הם שמחו על לכתם ועצבו עוד יותר משובם...) אך יותר מכך- תחילת אובדן האמונה בבני אדם תוך חשש הולך וגובר לחייהם. הגטו זכה לתיאור גיאוגרפי בלבד ולא מעבר לכך כיוון שמשה לא שהה בו זמן רב, עקב ההכרה שמשם הדרך אל הקץ היא ודאית (מידע על קורות היהודים במחנות ההשמדה זלג כבר ממדינות השחור אל הונגריה). בתושייה רבה חמק ממנו משה, ולא סתם אלא דרך השער הראשי לאחר בחינת כל דרכי המילוט האפשריות!! כנראה שתושייה זו באה לו מאימו אשר היא בדרכה, ידעה לחמוק אל שורת שיחים ואל חייה הלאה ממצעד מוות.

משה עם עזרא שושני בחלפת משמרות